

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Katarína Liptáková
Article / Článok: Možnosti kvantifikovania korupcie vo verejnom sektore na Slovensku a v Českej republike
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.1.81-102>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

LIPTÁKOVÁ, K. 2020. Možnosti kvantifikovania korupcie vo verejnom sektore na Slovensku a v Českej republike. In *Politické vedy*. [online]. Vol. 23, No. 1, 2020. ISSN 1335 – 2741, pp. 81-102. Available at: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.1.81-102>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

MOŽNOSTI KVANTIFIKOVANIA KORUPCIE VO VEREJNOM SEKTORE NA SLOVENSKU A V ČESKEJ REPUBLIKE

OPTIONS FOR QUANTITATION PUBLIC SECTOR CORRUPTION IN SLOVAKIA AND IN THE CZECH REPUBLIC

Katarína Liptáková*

ABSTRACT

Corruption is currently one of the most serious problems. It is considered a negative social phenomenon of modern society with an unimaginable impact on the economy of the state. Corruption is present in many areas of human activity, has penetrated into various areas of social life and can have many forms and variations. It is not a problem just in Slovakia; many other countries have to cope with the same complications. This is one of the most important problems in all segments of the national economy. As expenditures in trade and in the third sector is rising due to corruption, investment and consequently the rate of economic growth in the country is slowing down. On the other hand, countries that can demonstrate a high level of transparency have better conditions for entrepreneurship and the lives of citizens using public services. It is therefore necessary to take precautionary measures against such persistent behavior by individuals and groups that have the power to influence public affairs and their actions affect the entire public sector. In our view, informing people about the level of corruption in the public sector is an effective tool. However, its detection and social repression are very difficult. The forms and methods in which corruption were manifested are so different that finding an effective and simple solution is not easy. However, without a list of suitable indicators, it is not possible to measure the economic impact of corruption on the national economy. The aim of the work was to find ways to quantify corruption in the Slovak public sector and partly also in the Czech Republic by examining available indicators. Based on our research, we were trying to propose a comprehensive list of indicators that monitor corruption in the public sector. In the context of the selected methodology, we first mentioned the general characteristics of public sector corruption and its causes. We went to the possibilities of measuring corruption in the public sector in Slovakia and the Czech Republic and considered the advantages and weaknesses

* Doc. Ing. Katarína Liptáková, PhD. pôsobí ako docentka na Katedre politológie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: katarina.liptakova@umb.sk.

DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.1.81-102>

of the various indicators from a methodological point of view. In the final part, we summarized the reached knowledge as a feedback and suggestion for further examination of the problem. In addition to the relevant domestic and foreign literature, we have worked with relevant legislation, with official data and statistics available on the internet in meeting the goal. From the scientific work methods, we have used a comparison of theoretical views on corruption in the public sector and its implications, the analysis of primary sources and synthesis. As long as there are no clear indicators for measuring corruption in the public sector, in our view, it is not possible to quantify its economic impact on the national economy. To measure corruption in the public sector through specific indicators, we consider it a challenge in the coming years of our work.

Key words: corruption in the public sector, measurement of corruption in the public sector

Úvod

Korupčné konanie patrí k najzhubnejším negatívnym aspektom fungovania rozvinutých liberálnych demokracií. Predstavuje jednu z aktuálnych otázok, vystupuje v mnohých podobách, zasahuje všetky sféry a úrovne hospodárstva. Je prejavom vládneho zlyhania ako falošný spôsob verejnej voľby. Ohrozuje rovnosť príležitostí, demokraciu samotnú. Reprezentuje nielen degradáciu integrity a morálky, ale aj závažné prekážky v procese ekonomického rozvoja. (Mauro, 2002) Pod jej vplyvom sa krajina dostáva do mnohých ekonomických a sociálnych problémov a kríz.

Nejde o špecifikum slovenskej spoločnosti. S rovnakým problémom sa stretávajú aj iné štáty. Korupcia vnútroštátne spôsobuje sociálno-spoločenský úpadok a frustráciu obyvateľstva. Je to ekonomický, morálny, politický a etický problém, ktorý stavia Slovenskú republiku do pozície nespoľahlivej a nedôveryhodnej krajiny dovnútra voči obyvateľom, ale aj navonok, voči zahraničným partnerom, čo môže spomaliť hospodársky rast a rast životnej úrovne. (Krokosová, 2012) „Korupcia na Slovensku dosiahla také rozmery, že je možné považovať ju za systémovú poruchu, ktorá zasahuje všetky sféry fungovania spoločnosti.“ (Zemanovičová, 2002, s. 182) Štatistické výskumy sa mnohokrát nezhodujú s reálnou situáciou a nereflektujú skutočné charakteristiky korupčnej klímy. Čísla, ktoré hovoria o odhalených, vyšetrovaných a potrestaných korupčných aktivitách, sú príliš nízke v porovnaní s objektívnou realitou, s ktorou sa stretáva Slovenská republika denne. (Hullová, 2007)

Hlavným problémom v Českej republike nie je masové podplácanie drobných úradníkov a poskytovateľov verejných služieb. Problém nespočíva v

tom, že by si každý držiteľ verejnej moci či akéhokoľvek úradu okamžite chcel privyrábať požadovaním úplatkov. Ide skôr o organizované zneužívanie verejných prostriedkov, či už spojené s manipuláciami s verejnými objednávkami, zneužívaním dotácií alebo nevýhodným nakladaním so štátnym či obecným majetkom. (Dušek, 2018)

Transparentné prostredie v štáte znamená lepšie podmienky pre podnikateľskú činnosť a občanov využívajúcich verejné služby. Jednou z možností, ako s korupciou v spoločnosti bojovať, je poskytnúť občanom dostupné informácie o jej prejavoch vo verejnom sektore ako špecifickej súčasti ekonomiky, ktorá je z dôvodu hospodárenia s verejnými zdrojmi k takémuto konaniu náchylná. Je nevyhnutné predchádzať nezodpovednému správaniu jednotlivcov, ktorí rozhodujú o otázkach týkajúcich sa verejnosti a ich vystupovanie má dopad na verejný sektor. To nás viedlo k napísaniu príspevku¹. Jeho cieľom je na základe teoretických východísk preskúmať možnosti kvantifikovania korupcie vo verejnom sektore na Slovensku a v Čechách. Kým nebudú stanovené jednoznačné ukazovatele, nie je podľa nášho názoru možné vyčíslieť jej ekonomické dopady pre národné hospodárstvo.

V zmysle zvoleného postupu najskôr uvádzame všeobecné charakteristiky korupcie vo verejnom sektore a jej príčiny. Prechádzame k možnostiam merania korupcie vo verejnom sektore na Slovensku a v Českej republike. Uvažujeme o výhodách a nedostatkoch jednotlivých ukazovateľov z metodologického hľadiska. V záverečnej časti zhŕňame získané poznatky ako námety pre ďalšie skúmanie problematiky. Pri napĺňaní cieľa pracujeme okrem relevantnej domácej a zahraničnej literatúry, platnej legislatívy s oficiálnymi údajmi a štatistikami dostupnými na internete. Z metód vedeckej práce využívame komparáciu teoretických názorov na korupciu vo verejnom sektore a jej dôsledky, analýzu primárnych zdrojov a syntézu.

1 Korupcia vo verejnom sektore a jej prejavy

Korupcia sa objavuje väčšinou tam, kde sa súkromný sektor stretáva s verejným sektorom a princípmi zastupiteľskej demokracie. Verejný sektor nie je založený na ziskovom princípe, finančné prostriedky na fungovanie získava z

¹ Príspevok je jedným z výstupov projektu VEGA 1/0049/17 pod názvom Právne a ekonomické aspekty korupcie- príčiny, dôsledky, prevencia a ekonomická analýza právnej úpravy, ktorý bol realizovaný v rokoch 2017-2019 na Univerzite Komenského v Bratislave a bol finančne podporený Vedeckou a grantovou agentúrou Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

verejných rozpočtov a jeho zmyslom je poskytovať verejné služby zabezpečené prostredníctvom verejnej správy a jej orgánov na rôznych stupňoch.

Univerzálna definícia korupcie neexistuje. Problému sa venuje mnoho autorov, v rôznych krajinách existujú rôzne interpretácie. Aj krajiny, ktoré roky zvädzajú boj s ňou, zápasia so všeobecným chápaním spôsobu, ako ju presne a jasne definovať. (Furutan, 2010) Latinské *Corruptere* sa prekladá ako zmařit', skaziť, uplácať, podplácať atď. V anglosaskom poňatí je najrozšírenejším vyjadrenie **J. Nyeho** (1967). Podľa neho ide o správanie, ktoré sa odchyľuje od formálnych povinností verejnej roly pre súkromné (osobné, rodinné alebo skupinovo orientované) záujmy, pre finančný alebo iný zisk, správanie, ktoré porušuje pravidlá za účelom zvýšenia súkromného vplyvu. Pokiaľ ju chápeme ako zneužitie postavenia pre dosiahnutie súkromného zisku, môže nadobudnúť najrôznejšie podoby a formy. Klasické vysvetlenie jej podstaty ponúkol **R. Klitgaard** (2000), opísal ju schematicky prostredníctvom vzorca: Korupcia = Monopolné postavenie + Voľnosť v úvahe (diskrétnosť) – Zodpovednosť. Množstvo autorov (Kaufmann, 1997; Rose-Ackerman, 1999; Tanzi, 1998) sa zhoduje, že korupcia je zneužitie verejného úradu na súkromné zisky, resp. zneužitie verejnej moci či autority pre získanie súkromného benefitu. Korupcia je v podstate prevracanie (zrada, zneužitie, sprenevera, manipulácia, využívanie) niečoho verejného (úrad, povinnosť, majetok, dôvera, peňažné prostriedky, zdroje, sila, vplyv) na niečo súkromné (výhoda, zisk, profit, benefit, prospech, úžitok, záujem). (Ledeneva, 2009) Je to fenomén, ktorý pôsobí na rôznych úrovniach a mnohými spôsobmi. Okrem prijímania úplatku a podplácania (alias pasívneho a aktívneho úplatkárstva) zahŕňa aj správanie iných voči osobám, ktoré majú zverené kompetencie vo verejnom alebo súkromnom sektore, smerujúce k získaniu nenáležitých výhod akéhokoľvek druhu. (Hullová, 2007) Ide o zneužitie moci, z ktorej plynú určité materiálne alebo nemateriálne výhody. **K. Staroňová** a **E. Sičáková-Beblavá** (2006, s. 204) definujú korupciu ako „zneužitie zverenej moci (úradu, postavenia) na súkromný prospech. Pri korupcii dochádza k uprednostneniu súkromného záujmu pred záujmom verejným.“ Takmer každá medzinárodná organizácia zaoberajúca sa korupciou a jej meraním používa vlastnú definíciu. Ako uvádza **E. Kotlánová** (2018, s. 122), „definícií je veľa a zodpovedajú tomu, ako sa ktorá organizácia na korupciu pozerá. Korupciu vo všeobecnosti definuje ako akúkoľvek ponuku alebo poskytnutie neoprávnenej výhody v niečí prospech za určitú formu odmeny“. Nemusí byť len finančná, môže sa jednať o dar,

protislužbu, poskytnutie informácií a pod. Za jej hlavný znak považuje nepoctivé správanie pri plnení zverených úloh súvisiacich s pracovným postavením, subjekt nejedná nestranne, ale pod vplyvom určitých pohnútok a motívov. V medzinárodnej dohode proti korupcii „čitateľ zbytočne hľadá definíciu korupcie. Dôvod je jednoduchý, takmer všetci vedia, že korupcia je zlá vec, ale máloktorý štátnik sa zhodne s iným štátnikom na vymedzení, čo korupcia je. Nie každý vníma rovnako, čo je to zneužitie pozície v politike, verejnej správe či hospodárstve k osobnému prospechu.“ (Krejčí, 2013, s. 34-35) Korupcia je úmyselná odchýlka od formálnych povinností vo verejnej funkcii za účelom získať výhodu. (Nye, 1967) Motiváciou pre prijímateľa je najčastejšie plnenie majetkovej povahy, no objavujú sa aj plnenia nemajetkovej povahy. (Hullová, 2007) Podľa Transparency International (In Kotlánová, 2018, s. 124) môžeme medzi najčastejšie príčiny korupcie vo verejnom sektore zaradiť:

- myslenie, názory a politické idey,
- udeľovanie exkluzívnych práv (dotácie, regulácie, povolenia, licencie),
- nejasnú a zložitú úpravu daňovej problematiky, nízke platy správcov daní a ich časté kontakty s poplatníkmi,
- rozhodovanie o smere a výške vládnych výdavkov, udeľovanie štátnych zákaziek,
- financovanie politických strán,
- nízke mzdy (vyššia mzda - nižšia potreba úradníka žiadať úplatok),
- poskytovanie statkov a služieb za nižšie ako trhové ceny (dodávky elektriny, vody, zabezpečenie bývania, prístupu k vzdelaniu, pridelovanie dôchodkov a sociálnych dávok),
- privatizáciu štátneho majetku,
- zložitosť zákonov, regulácií a postupov,
- ostatné faktory (nesprávne definované vlastnícke práva, nedostatočné konkurenčné prostredie).

J. Dušek uvádza, že „skúsenosti potvrdzujú, že čím väčší je verejný sektor, tým väčšia je tendencia ku korupcii“. (Dušek, 2018, s. 86) Za najvýraznejší dôvod považujeme prevládajúci dopyt nad ponukou (z hľadiska množstva, kvality), čo vedie k snahe občanov získať obmedzený statok pomocou úplatku. Ďalej nedokonalú legislatívu a nízku vymáhateľnosť práva, riziko odhalenia a znášania dôsledkov je v porovnaní s prospechom zanedbateľné. Problémom sa javí veľká tolerancia občanov a neúčinný tlak na politikov.

Na základe **V. Pirošika** (2004) možno korupciu vo verejnom sektore jednoznačne definovať ako zneužitie zverenej moci nad verejným majetkom s cieľom získať vlastné, súkromné výhody. Ide o zlyhanie kolektívneho konania, kedy minimálne dvaja jedinci majú na úkor ostatných prospieť. Môže ísť o zlyhanie zo strany inštitúcie alebo zo strany jednotlivcov. Vzniká z toho dôvodu, že zákony či inštitúcie ju umožňujú, resp. efektívne netrestajú, že postoje ľudí, ich hodnotové nastavenie, ju podporujú alebo tolerujú.

Mieru korupcie v Slovenskej republike podľa **V. Nižňanského** a **K. Tomanovej** (2001) ovplyvňujú tieto charakteristické prvky verejného sektora:

- sektorová hierarchizácia namiesto sektorového partnerstva, centralizmus,
- nedostatočne a neefektívne koordinované aktivity jednotlivých inštitúcií,
- neprehľadné a netransparentné správne konania, nedodriavanie zákonných postupov,
- netransparentné a neprehľadné hospodárenie s verejnými financiami, neefektívne verejné výdavky (vrátane prerozdeľovacích mechanizmov),
- absentujúca konkurencia pri zabezpečovaných službách, nízka kvalita poskytovaných služieb,
- nejednoznačné rozdelenie kompetencií medzi jednotlivými subsystémami, verejná správa ako výkonný potenciál verejného sektora rozhoduje, realizuje a následne kontroluje výkon vlastných rozhodnutí,
- verejná správa nie je zameraná na podporu zmien, pôsobí skôr ako brzda ekonomického rozvoja. (Klimovský, 2014)

Orgány verejnej správy naplňajú záujem verejnosti, podieľajú sa na verejných veciach. Na tento účel potrebujú moc, ktorá prináša určité podoby zlyhaní, medzi ktoré patrí aj korupcia. **H. Whitton** (1994) vníma korupciu ako neetickú súčasť verejnej správy, ako zlyhanie profesijnej etiky a inštitúcií verejného sektora. Netransparentné, neefektívne, nepredvídateľné a prerogované prostredie verejnej správy je pre ňu živnou pôdou. Pre definíciu korupcie vo verejnej správe podľa **R. Pomahača** a **O. Vidlákovej** (2002) platí, že:

- vždy sa jej zúčastňujú aspoň dve osoby (korumpujúci a korumpovaný);
- jej účastníci sa ju snažia utajiť;
- v rámci nej sa vytvárajú prvky vzájomného záväzku a prospechu;

- jej aktérmi sú jednak tí, ktorí chcú, aby nejaké rozhodnutie zodpovedalo ich predstavám alebo potrebám, a jednak tí, ktorí proces rozhodovania priamo ovplyvňujú;
- v podvodnom konaní je zapojený orgán verejnej moci;
- vždy ide o porušenie dôvery spojenej s výkonom určitej funkcie a zároveň o porušenie povinnosti a zodpovednosti súvisiacej s touto funkciou;
- dochádza k rozporom sociálnych rol, pretože tí, ktorí sa jej dopúšťajú, prepájajú výkon verejných a súkromných rol.

„Korupcia vo verejnom živote má viaceru podob, súvislostí a zahŕňa celú množinu javov, ktoré sa dajú označiť ako korupčné správanie. Definovanie korupcie nie je jednoduché, ťažko sa hľadá vše-ponímajúca a vyčerpávajúca definícia.“ (Beblavá, Beblavý, 2007, s. 316) „Korupcia má vo všetkých svojich podobách dopady na verejné zdroje, či už v podobe zvýšených nákladov kvôli zneužitiu verejných prostriedkov alebo dodatočne vyvolanej záťaže verejných rozpočtov, a tak sa v konečnom dôsledku týka všetkých občanov. Diskvalifikuje tiež miestnu verejnú správu a otvára priepasť medzi občanmi a verejným životom.“ (Kováčová, 2011, s. 174) Nahľadáva spoločenské a medziľudské vzťahy, deformuje spoločnosť, pácha nevyčísliteľné morálne aj materiálne škody. Osobitne nebezpečnou sa stáva vtedy, ak prerastie do najvyšších štátnych funkcií, do politických centrál, do podnikateľských špičiek, prejavuje sa v súdnom systéme, znižuje dôveryhodnosť štátu, efektívnosť využitia verejných zdrojov. Najcitlivejšie je vnímaná na úrovni, na ktorej ju pociťujú radoví občania, v polohe činnosti miestnych, resp. obecných a regionálnych orgánov verejnej správy. (Králik, 2006) Korupcia sa prejavuje zložitou fungovaním verejnej správy, nejednoznačným a neprehľadným významom vydaných smerníc, právnych predpisov, nedostatočnou kontrolou verejných financií (zo strany nezávislých orgánov na strane verejného sektora), politickými nomináciami vybraných aktérov do vrcholových funkcií a vzájomným prepojením verejného a súkromného sektora v správnych radách veľkých podnikov. (Klimovský, 2014) Priestor pre ňu u nás vytvárajú vysoká angažovanosť orgánov verejnej správy, početná regulácia, prerozdeľovacie procesy. Odborníci charakterizujú našu krajinu ako ekonomiku so stále silným zasahovaním verejnej správy do ekonomických procesov. (Kovalčík, 1999) Aké sú možnosti kvantifikovania korupcie vo verejnom sektore?

2 Možnosti kvantifikovania korupcie vo verejnom sektore na Slovensku a v Českej republike

Korupcia sa líši od väčšiny sociálno-ekonomických aspektov, ktoré možno merať ekonometrickými ukazovateľmi. Objektívne údaje pre jej meranie prakticky neexistujú, všetky prieskumy vychádzajú zo subjektívneho hodnotenia. Situáciu možno posúdiť, ale nedá sa kvantifikovať celý rozsah problému. Skutočnosť, že rôzne organizácie používajú rôzne definície, znemožňuje porovnávanie výsledkov. Výskumy zamerané na korupčné správanie využívajú kvantitatívne sociologické postupy, dotazníky alebo rozhovory. Opierajú sa o výberové zisťovania skúseností s korupciou v kombinácii s odbornými posúdeniami. (Európska komisia, 2017)

Medzinárodné organizácie vypracovávajú štúdie o miere korupcie a korupčného prostredia v globálnom meradle. Štúdie je možné rozdeliť do štyroch skupín, a to na expertné hodnotenie, prieskumy verejnej mienky, tvorbu zložených indexov a odhady miery korupcie na základe objektívnych údajov.

Indikátory merania sú založené na mäkkých dátach, ktoré vykazujú značnú variabilitu v závislosti na situácii a dobe, kedy boli získané. „*Transparency International pomocou rôznych prieskumov meria celkové vnímanie korupcie vo verejnom sektore v danej krajine, mieru poskytovania úplatkov a podrobné vnímanie korupcie v jednotlivých častiach verejnej správy verejnou. Výsledky jednotlivých prieskumov sumarizuje v indexoch vnímania korupcie a exportu korupcie do iných krajín, podľa týchto ukazovateľov vytvára rebríček krajín.*“ (Beblavá - Beblavý, 2007, s. 320)

A. Foltínová - G. Dubcová (2006, s. 109) na meranie korupcie v slovenskej spoločnosti vytvorili kompozitný ukazovateľ, ktorý kladie rovnakú váhu na každodennú a podnikateľskú korupciu. Na sledovanie bežnej korupcie využili prieskum Eurobarometra, zisťovaný s dvojročnou periodicitou. Meria skúsenosť s korupciou medzi bežnou populáciou po jednotlivých sektoroch. Kategórie, na ktoré sa pýta, sú polícia, colná správa, súdy, národní politici, regionálni politici, miestni politici, tendre, stavebné povolenia, podnikateľské oprávnenia, zdravotníctvo, školstvo, inšpekcia, a iné. Nepodarilo sa im nájsť prieskum, ktorý by meral skúsenosť podnikateľov s korupciou. Výsledky medzinárodných prieskumov (napríklad Globálna správa o konkurencieschopnosti Svetového ekonomického fóra) nebolo možné použiť vzhľadom na problémy s úplnosťou údajov. Skúsenosť podnikateľov s korupciou nahradili indexom vnímania korupcie. Zdôvodnili to tým, že jeho významnú časť (pre Slovensko polovicu)

tvoria prieskumy vnímania korupcie podnikateľmi, a zvyšok je založený na rôznych prieskumoch názorov expertov. Výsledný index korupcie bol pre nich jednoduchým priemerom uvedených dvoch indexov.

Ako ďalšie odporúčajú sledovať index poskytovateľov úplatkov (BPI - Bribe Payers Index), ktorý postihuje ponukovú stránku korupcie a sleduje v medzinárodnom kontexte tých, ktorí poskytujú úplatky. ICRG (International Country Guide Index) vychádza z hodnotenia expertov, skúmajú, do akej miery požadujú štátni úradníci špeciálne platby.

Jedným z kritérií by mohlo byť porovnanie počtu trestných činov postihujúcich korupciu. Iba 1% reálnej korupcie je však stíhané. Posudzovala sa aj podľa geograficko-politicko-ekonomického hľadiska. Ako sa ukázalo, prítomnosť korupcie nemôžeme prisudzovať len kultúrnej histórii a ekonomickému zázemiu určitej krajiny. Pri pokusoch o meranie všetky objektivizujúce systémy zlyhali a skutočná hladina sa nedá zistiť. Hoci môžeme nájsť veľa kritérií, odmerať korupciu dostupnými štatistickými metódami je problematické. Čo však môžeme porovnať, je verejná mienka obyvateľov. Na základe toho bol vytvorený index vnímania korupcie. (Chmelík a kol., 2003)

Index vnímania korupcie (Corruption Perceptions Index - CPI) vypracúva a od roku 1995 pravidelne raz ročne zverejňuje Transparency International. Zoraďuje krajiny podľa stupňa vnímania existencie korupcie medzi úradníkmi verejnej správy a politikmi. Ide o zložený index, vychádzajúci z výsledkov prieskumov uskutočňovaných viacerými nezávislými renomovanými organizáciami (napr. Svetová banka, Ázijská rozvojová banka, Africká rozvojová banka a pod.). Odrážajú názory odborníkov a predstaviteľov podnikateľskej sféry, pričom každú zo skúmaných krajín hodnotia nielen zahraniční, ale aj domáci odborníci. Posudzujú schopnosť vládnych inštitúcií potláčať a postihovať korupciu, účinnosť protikorupčných opatrení, rozsah korupcie v rôznych inštitúciách a oblastiach verejnej správy, mieru transparentnosti fungovania inštitúcií, mieru zneužívania verejných funkcií a verejných prostriedkov.

Až do roku 2011 sa jeho hodnoty pohybovali od nuly do desiatky (vyššie číslo znamenalo nižšiu mieru korupcie). V roku 2012 došlo k zmene metodológie pri zostavovaní, dovtedy zachytávala vnímanie korupcie v krajine v porovnaní s inými. Oproti tomu index CPI 2012 pracuje priamo s bodovým hodnotením, aké konkrétna krajina získala v zdrojovom prieskume, a toto hodnotenie kvôli vyššej objektivite prepočítava tak, aby odpovedalo stupnici v rozsahu 0-100. Hodnota 0 znamená, že krajina je vnímaná ako vysoko skorumpovaná, 100 označuje takmer neexistujúcu vnímanú mieru korupcie. (Kotlánová, 2018, s. 126)

Tabuľka č. 1: Vývoj indexu vnímania korupcie v Slovenskej republike a Českej republike (2010-2018)

Rok	Česká republika		Slovenská republika		Počet krajín v prieskume
	Hodnota CPI	Poradie	Hodnota CPI	Poradie	
2010	4,6	53.	4,3	59.	178
2011	4,4	57.	4,0	66.	183
2012	49	54.	46	62.	176
2013	48	57.	47	61.	177
2014	51	53.	50	54.	175
2015	56	38.	51	50.	168
2016	55	47.	51	54.	176
2017	57	42.	50	54.	180
2018	59	38.	50	57.	180

Zdroj: Kotlánová, 2018, s. 127, doplnené o údaje získané z <https://www.transparency.org/cpi2018>

V tabuľke 1 je okrem hodnoty indexu v rokoch 2010-2018 uvedené poradie a počet krajín, ktoré boli do prieskumu zahrnuté. Poradie slúži na orientáciu, kde sa krajina pohybuje. V roku 2014 Slovensko skončilo na 54. mieste zo 175 krajín. Išlo o zlepšenie o sedem miest oproti roku 2013. Česká republika sa za toto obdobie posunula o štyri priečky. V roku 2016 bolo Slovensko rovnako na 54. mieste. Zhoršilo sa o štyri miesta oproti roku 2015 pri rozšírení počtu hodnotených krajín zo 168 na 176. Predstavovalo to siedme najhoršie umiestnenie z krajín EÚ, za nami skončili Chorvátsko, Maďarsko, Rumunsko, Taliansko, Grécko a ako posledné Bulharsko. (Index vnímania korupcie 2016) Situácia v umiestnení Česka sa v roku 2017 (z pozície 47 na 42) a v roku 2018 (o 4 priečky) zlepšila, väčšina odhalených korupčných káuz sa uzavrela. Pozícia Slovenska sa v súvislosti s vlnou odporu občanov voči vláde zhoršila, v roku 2018 sa o tri stupne prepadla v porovnaní s predchádzajúcim obdobím pri zachovaní počtu hodnotených štátov.

Nevýhodou indexu vnímania korupcie je z metodologického pohľadu skutočnosť, že ide o kompozitný ukazovateľ (upravuje a priemeruje nejednotne definované, zisťované a merané dáta iných agentúr a zdrojov). A tiež to, že zmenu v poradí jednotlivých krajín v určitom časovom období je ťažké posudzovať, lebo počet krajín zahrnutých do prieskumu je premenlivý.

Ďalším široko používaným ukazovateľom je *kontrola korupcie*, ktorý vypracúva Svetová banka. Je založený na niekoľkých stovkách premenných

týkajúcich sa vnímania správy vecí verejných, ktoré sa získavajú z 31 rôznych zdrojov údajov. (Kaufmann, et. al., 2010) Hodnotí, do akej miery je štát v zajatí dravých elít a súkromných záujmov. Vypracováva sa zo sérií subjektívnych, ale aj kvantitatívnych dát o jednotlivých krajinách. Sumarizuje dôveru občanov v politikov, zneužívanie verejných fondov, veľkú, aj malú korupciu, biznis korupciu, aj byrokraciu v krajine.

Iným alternatívnym ukazovateľom je rozsah šedej ekonomiky. Šedá alebo tieňová ekonomika v sebe nezahŕňa naše dojmy a nálady, ale skutočný rozsah korupčných aktivít. (Dušek, 2018, s. 94, s. 103)

Problémom pri porovnávaní rôznych ukazovateľov je skutočnosť, že metodologicky vychádzajú z rôznych odhadov a prinášajú zásadne odlišné výsledky. Slovensko bolo v hodnote indexu vnímania korupcie na tom v roku 2018 horšie ako Česko. Podľa štúdie z roku 2015 (Schneider, 2015, s. 3) má menší rozsah šedej ekonomiky ako Česko, čo je v protiklade s predchádzajúcim tvrdením. Z 31 európskych krajín bola Česká republika v roku 2015 na 14. mieste s veľkosťou šedej ekonomiky vo výške 15,1% HDP, tesne za Slovenskom (14,1%). (Sme skutočne skorumpovaná krajinou?, 2018)

Index ekonomickej slobody vypracováva a zverejňuje organizácia The Heritage Foundation v spolupráci s The Wall Street Journal od roku 1995. Meria dopady slobody a voľného trhu na celom svete, poukazuje na väzbu medzi ekonomicou slobodou a prosperitou. Zahŕňa desať ekonomických slobôd rozdelených do štyroch skupín, a to právny štát, kde je jedným z dvoch indikátorov protikorupčné prostredie, veľkosť vládneho sektora, efektivita regulácie a otvorené trhy. Výsledné hodnotenie sa vypočíta ako priemer z výsledkov jednotlivých indikátorov. Podľa celkového výsledku sú krajiny zoradené do piatich skupín podľa miery ekonomickej slobody. (Index of economic freedom, 2019)

Transparentnosť vo verejnom sektore je možné sledovať na základe globálneho barometra korupcie. Je jediným celosvetovým prieskumom verejnej mienky zisťujúcim názory respondentov z radov občanov na korupciu ako celok (či sa stretli s úplatkom, aké riešenie korupcie považujú za najefektívnejšie a prečo, či sú opatrenia vlády v boji proti korupcii dostatočné). Zisťuje tiež, ktoré sektory považujú občania za najviac postihnuté korupciou. Prvýkrát bol Transparency International zverejnený v roku 2003. Miera korupcie je hodnotená známkou 1 až 5 (1 = bez korupcie, 5 = extrémne skorumpovaný). Konkrétne výsledky pre jednotlivé oblasti verejného sektora i súkromný sektor na Slovensku a v Čechách za rok 2013 zobrazuje graf 1.

Graf č. 1: Globálny barometer korupcie v roku 2013 - Slovenská republika a Česká republika (v%)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa http://transparency.sk/sk/projekty/archiv-vsetkych/gbk2013_3/

V roku 2013 vnímalo korupciu ako jeden z troch najpálčivejších problémov 41% respondentov v ČR a 38% respondentov na Slovensku. Korupciu vo verejnom sektore označilo 55% českých opýtaných a 53% slovenských.

Pre občanov SR bola v roku 2013 najskorumpovanejšia oblasť súdnej moci, nedôverovali súdom (69% opýtaných). Zle dopadli výsledky na úradoch (66%), v politických stranách (64%), v zdravotníctve (63%) a v parlamente (61%). Korupcia sa prejavovala najmä vo forme rodinkárstva (52%) a klientelizmu (49% respondentov). Viac než polovica opýtaných sa domnievala, že sa za posledné dva roky zvýšila. 63% ľudí považovalo vládne aktivity v boji s ňou za neefektívne. (Globálny barometer korupcie 2013)

Za najviac skorumpovanú oblasť označili občania ČR v roku 2013 politické strany (73%). Oproti minulému sledovanému obdobiu (2011) sa ich podiel zvýšil o viac ako 23%. Iba 12% Čechov sa domnievalo, že protikorupčná kontrola politických strán je dostatočná. Oblasť politických strán bola nasledovaná štátnymi úradníkmi (71%). Súdnicstvo vnímala ako skorumpovanú oblasť viac ako polovica občanov. Média patrili medzi oblasť s najnižšou korupciou. Oproti minulému obdobiu si polepšili o 10%.

V členení korupcie na 12 oblastí konštatujeme, že na Slovensku v roku 2013 polovica z nich bola označená ako extrémne skorumpovaná (viac ako 60% súhlasných odpovedí). V Českej republike boli takto vnímané iba dve oblasti (politické strany a úrady).

V roku 2016 v Českej republike boli politická reprezentácia, štátni úradníci a verejní činitelia stále vnímaní ako skorumpovaní (súhlasne 77% respondentov). Na Slovensku bola situácia obdobná. Polepšil si privátny sektor, hodnoty klesli z 45% na 19% v ČR a zo 45% na 28% na Slovensku.

Ako vyplýva z nasledujúcej tabuľky, rozsah vnímanej korupcie na Slovensku sa v jednotlivých oblastiach verejného sektora za posledných desať rokov zmenil rôznym smerom. K miernemu poklesu došlo v oblastiach ako daňové, colné a obvodné úrady, zdravotníctvo, súdnictvo, polícia, školstvo, živnostenské úrady, úrady práce. Výraznejšie sa korupcia obmedzila pri privatizácii a činnosti bánk a sporiteľní. (Percepcia korupcie na Slovensku, 2009)

V oblastiach, kde sa vyrovnáva dopyt a ponuka cez ekonomické nástroje a posilňuje sa kapacita inštitúcií, ako je kataster nehnuteľností alebo obchodný register, postupne korupcia prestala byť vnímaná ako problém.

Tabuľka 2: Vývoj vnímania korupcie vo vybraných oblastiach verejného sektora SR

Pokles vnímania	Nárast vnímania	Nezmenené vnímanie	Oblasť bez vnímanej korupcie
Daňové a colné úrady	Ministerstvá	Miestna samospráva	Obchodné registre
Obvodné úrady a úrady práce	VÚC	Verejný obstarávanie	Katastre
Zdravotníctvo			Banky, sporiteľne
Súdy a prokuratúra			
Polícia			
Školstvo			
Živnostenské úrady			
Privatizácia			

Zdroj: Sičáková-Beblavá, Šípoš, Kurian, 2011, s. 166.

V roku 2012 pokladalo 88% Čechov korupciu za súčasť podnikateľskej kultúry. Na Slovensku to bolo 84%. (Krejčí, 2013, s. 36) Až 81% podnikateľov u nás dnes považuje korupciu za veľmi rozšírenú. (Korupcia na Slovensku prekvitá, priznali podnikatelia, 2017) Podľa podnikateľskej aliancie Slovenska sa najčastejšie vyskytuje pri eurofondoch, rôznych dotáciách, či štátnej pomoci, ako aj vo verejnom obstarávaní a tendroch. (Korupcia je na Slovensku

rozšírená a zvyšuje sa, ukázal prieskum PAS, 2017) Potom nasleduje uplácanie manažérov firiem konkurentmi, obchodnými partnermi či zamestnancami. V roku 2003 až 73% podnikateľov u nás uviedlo, že pri verejnom obstarávaní dochádza vždy, resp. často ku korupcii. Z podnikateľov, ktorí majú dnes skúsenosť s účasťou na verejnom obstarávaní, si to myslelo 69%. Je to len mierne zlepšenie za viac ako 15 rokov. Uviedli, že najčastejšie dochádza ku korupcii pri vyhodnocovaní ponúk členmi hodnotiacej komisie. (Percepcia korupcie na Slovensku, 2009)

Európska komisia dlhodobo vyčíta Slovensku hlboko zakorenenú korupciu. Odčerpáva zdroje, ktoré by mohli byť použité na zlepšovanie verejných politík, vrátane zdravotníctva a školstva. Zo správy, ktorá bola prvýkrát zverejnená v roku 2014 vyplýva, že:

- 90% Slovákov si myslí, že v krajine je korupcia rozšírená,
- 66% zástupcov podnikateľov konštatuje, že je pre podnikanie prekážkou,
- 57% firiem uvádza, že za posledné tri roky im zabránila získať verejné zákazky,
- 14% Slovákov zažilo za posledných 12 mesiacov situáciu, kedy od nich niekto pýtal alebo očakával úplatok. (Podľa správy Európskej komisie je korupcia na Slovensku samozrejmosťou, 2014)

Pokrok pri zintenzívňovaní boja proti korupcii v jednotlivých oblastiach verejného života nenastal kvôli nízkej kvalite inštitúcií verejnej správy a ich spolitizovaniu a nefunkčnosti. Korupciu nepotláčajú, ale kryjú. (Madleňák, 2018)

Za dôvod rozšírenosti korupcie na Slovensku možno označiť jej ukotvenosť v kultúre. Spomedzi krajín EÚ sa tu dáva najviac úplatkov ako dar či poďakovanie. (Globálny barometer korupcie 2013) Oproti krajinám západnej Európy je miera úplatkárstva u nás šesťnásobná. V Nemecku majú skúsenosti s nelegálnymi platbami len dve percentá občanov.

Za ostatné tri roky zaplatilo úplatky vo verejných službách len 12% občanov Slovenska, čo je najnižšie namerané číslo v ére samostatnosti. (Percepcia korupcie na Slovensku, 2009)

Respondentov, ktorí v uplynulých 12 mesiacoch využili verejné služby, sa pýtali, či poskytli úplatok, aby sa k nim dostali, resp. získali inú výhodu v súvislosti s ich poskytovaním. V roku 2013 kladne odpovedalo v Českej republike 15% respondentov a na Slovensku 21%. V roku 2015 to bolo zhodne 15%. V roku 2016 v ČR 9% a 12% na Slovensku. (Kotlánová, 2018) Zdravotníctvo bolo vnímané ako oblasť, kde sa vyskytuje najväčšia korupcia

(61% respondentov). Dlhodobo sú najbežnejšie nelegálne platby či protislužby v zdravotníctve. Podplácala chudobnejšia vrstva a ľudia na dôchodku. Ľudia s vyšším príjmom uplácali v oblasti daní a stredná vrstva platila úplatky súdom a polícii. V porovnaní s predchádzajúcimi sledovanými obdobiami bol zaznamenaný nárast podplácania v oblasti ministerstiev (o 8% oproti roku 1999), čo pravdepodobne súvisí s európskymi fondami. Miera úplatkov klesala na colných (až o 15%) a obvodných úradoch (o 12%). 30% bola v oblasti miestnej samosprávy. (Percepcia korupcie na Slovensku, 2015) 8% ľudí, ktorí mali v roku 2017 skúsenosti so súdmi, sa priznalo k uplácaniu. Približne štvrtina opýtaných podplácala pri vybavovaní rôznych povolení a potvrdení. (Korupcia je na Slovensku bežná a rastie, 2017)

Korupčná klíma na území Slovenskej republiky spôsobuje dlhodobú frustráciu občanov, vedie k nedôvere voči orgánom a inštitúciám, ktoré ju vyšetrujú. Len 50% respondentov v 2013 odpovedalo, že by nahlásilo korupciu. Bol to tretí najhorší výsledok spomedzi krajín Európskej únie. V Česku to bola viac ako polovica respondentov (55%). V roku 2016 výsledky v oboch krajinách klesli (v ČR na 26% a na Slovensku na 40%). Dôvodom je strach z postihu, takmer 30% opýtaných sa bojí následkov, ktoré by to pre nich mohlo mať. (Kotlánová, 2018) Dvaja z troch Slovákov veria, že bežný človek môže bojovať proti korupcii. Každý piaty by z obavy z možných dôsledkov nenahlásil akt korupcie. Dôvodom je, že by to nemalo žiadny význam. Približne každý desiaty uvádza ako dôvod svojej nečinnosti nevedomosť, kam takýto incident nahlásiť. (Globálny barometer korupcie 2013)

Podľa **S. Rose-Ackerman** (1999) dôsledky korupcie môžeme rozdeliť na politické, spoločenské a ekonomické. Politické dôsledky môžu byť krátkodobé (strata dôvery v politiku vlády, ktorá je pri moci) a dlhodobé (strata dôveryhodnosti krajiny, nedôvera v politický systém a jeho legitimitu). Spoločenské dôsledky majú demoralizujúci vplyv na celý aparát verejnej správy. Z hľadiska ekonomického prináša významné dopady na výsledky podnikania, je osobitným typom problému, s jej vznikom sú spojené negatívne externality, umožňuje preniesť časť nákladov na tretie osoby. Ak na základe úplatku úradník prednostne vybaví konkrétneho klienta, náklady vznikajú všetkým ostatným klientom, ktorí budú vybavení neskôr. (Beblavá -Beblavý, 2007, s. 701-702) Korupcia zvyšuje náklady spojené s obchodovaním alebo poskytovaním služieb o úplatky, ktoré sú určené na prekonanie administratívnych bariér, vedie k narušeniu trhovej rovnováhy. Likviduje zdravú ekonomiku, subjekt, ktorý vyhráva, neponúka najkvalitnejšie produkty. Rastú administratívne náklady,

daňový poplatník zaplatí za rovnakú službu viac. Korupcia má silný vplyv na ekonomický rast, navyšuje hodnotu verejných výdavkov ako jednej zo zložiek HDP, je spojená s plytvaním verejnými prostriedkami. Nezvyšuje len veľkosť verejných výdavkov, môže meniť ich štruktúru, presúvajú sa z dôležitých sektorov, akými sú zdravotníctvo a vzdelávanie, smerom k menej transparentným ako obrana. (Poláková, 2017, s. 285) Zvyšuje ekonomickú zraniteľnosť krajiny. Ďalšími dôsledkami sú:

- neefektívnosť v rozdeľovaní,
- zníženie podielu investícií na tvorbe HDP,
- záporný vplyv na výdavky na zdravotníctvo a vzdelávanie (Tanzi - Davoodi, 1997; Mauro, 1995; Kotlánová - Kotlán, 2013),
- obmedzenie prílivu priamych zahraničných investícií (negatívne ovplyvňuje rating krajiny),
- neschopnosť vlády dosiahnuť svoje ciele z dôvodu neefektívnosti pri menovaní do funkcií,
- zhoršenie kvality prostredia, v ktorom funguje súkromný sektor,
- pokles produktivity práce, čas i energia sú venované skôr získavaniu kontaktov a obchádzaniu pravidiel. (Kotlánová, 2018, s. 125)

Korupcia vo verejnom sektore odčerpáva z globálnej ekonomiky na úplatkoch 1,5 bilióna až 2 bilióny dolárov ročne, teda asi dve percentá HDP. (Lawder, 2016) Predstavuje závažný problém, je nutné uvažovať o prostriedkoch, ktoré ju eliminujú. **R. Pomahač** a **O. Vidláková** (2002) ich rozdeľujú na inštitucionálne, právne a ekonomické. Za základný predpoklad ich úspešnej aplikácie považujeme zvýšenie povedomia verejnosti o korupcii a jej rozsahu v našej spoločnosti s dôrazom na verejný sektor, čo nás viedlo k napísaniu príspevku. Korupcia ako negatívny a komplikovaný spoločenský jav s vysokou mierou latencie ohrozuje základné princípy demokratickej spoločnosti a verejného života. Latentnosť spôsobuje, že prostriedky a nástroje na ochranu štátu zlyhávajú a nie sú k dispozícii v čase, keď sú potrebné. Tvrdenie, že jej úplné vykorenenie je možné, by bolo nereálne. Zrejme neexistuje človek, ktorý by netúžil po nejakej forme výhody a prospechu pre seba, rodinu, firmu. (Hullová, 2006) „V spoločnosti, ktorá ako posvätnú hodnotu vyhlásila zisk, je korupcia nesmrteľná. To ale neznamená, že by sa bojovníci proti nej mali vzdať.“ (Krejčí, 2013, s. 38) „Boj s korupciou je dlhodobým procesom vyžadujúcim spoluprácu všetkých zložiek verejnej správy, a to v oblasti prevencie, prehľadnenia procesov i postihov.“ (Dušek, 2018, s. 96)

Záver

S korupciou sa stretávame v mnohých oblastiach ľudskej činnosti, väčšinou je spájaná s verejným sektorom. Cieľom príspevku bolo na základe teoretických východísk preskúmať možnosti kvantifikovania korupcie vo verejnom sektore na Slovensku a v Čechách cez konkrétne ukazovatele. Sledovali sme, ako sa vnímanie korupcie v čase vyvíjalo a v ktorých oblastiach došlo k zlepšeniu.

Skutočná úroveň je zisiteľná veľmi ťažko, z dôvodu odlišných foriem a spôsobov, akými sa v národnom hospodárstve prejavuje, ale aj kvôli neochote ľudí nahlasovať korupciu. Je možné sledovať ukazovatele, ktoré s korupčným konaním preukázateľne súvisia. V druhej časti príspevku sme ich na základe dostupnej literatúry zosumarizovali a zistili sme, že sú metodologicky nejednotné a nevychádzajú z rovnakých primárnych zdrojov. Niekedy je možné získať protichodné výsledky. Napr. v indexe vnímania korupcie sa Slovenská republika v rokoch 2010-2018 zhoršuje, resp. stagnuje, z hľadiska úrovne šedej ekonomiky sa zlepšujeme a sme výrazne pod európskym priemerom. Navrhnutí súbor vyčerpávajúcich ukazovateľov kvantifikovania korupcie pre oblasť verejného sektora sa ukázalo kvôli jeho špecifikám takmer nemožné.

Ako najvhodnejší sa javí index vnímania korupcie, je zverejňovaný pravidelne raz ročne, čo mu umožňuje na rozdiel od globálneho barometra flexibilne reagovať na zmenenú situáciu. Medzi krajinami s najnižšou korupciou sa podľa neho dlhodobo umiestňujú liberálne ekonomiky s mimoriadne rozsiahlym verejným sektorom ako severské štáty, Dánsko, Fínsko a Švédsko. Je možné z toho vyvodiť záver, že veľkosť korupcie nie je závislá na šírke a hĺbke štátnych zásahov do ekonomického a sociálneho života spoločnosti. Tým polemizujeme s názorom **J. Duška** (2018), podľa ktorého veľkosť verejného sektora korešponduje s rozsahom korupcie v krajine. Súhlasíme s tým, že korupcia mení štruktúru verejných výdavkov, presúva ich do menej dôležitých oblastí verejného sektora a má záporný vplyv na výdavky na zdravotníctvo a vzdelávanie, čo sa potvrdzuje v podmienkach Slovenska v súčasnosti.

Kým nebudú stanovené jednoznačné kvantifikátory korupcie vo verejnom sektore, nie je podľa nášho názoru možné vyčíslieť jej ekonomické dopady na národné hospodárstvo. Odmerať ich považujeme za výzvu v ďalších rokoch skúmania.

Literatúra:

- BEBLAVÁ, E. - BEBLAVÝ, M. 2007. Prístupy k definovaniu korupcie. In *Sociológia*, roč. 39, 2007, No. 4. ISSN 0049-1225, s. 316-336.
- BEBLAVÝ, M. 2007. Ekonomický pohľad na škodlivosť korupcie a jej možné riešenia [online]. [cit. 12.06.2019]. In *Ekonomický časopis*, roč. 55, 2007, No. 7. ISSN 0013-3035, s. 697-711. Dostupné na internete: https://www.sav.sk/index.php?lang=en&doc=journal-list&part=list_articles&journal_issue_no=1961
- Corruption Perceptions Index* 2018. [online]. [cit. 12.06.2019]. Dostupné na internete: <https://www.transparency.org/cpi2018>
- DUŠEK, J. 2018. Ekonomické a legislatívne aspekty boja proti klientelizmu a korupcii v Českej republike. In *Reflexie praxe na otázky verejnej politiky a ekonomiky, práva a verejnej správy Slovenska*. Brno: MSD, 2018. s. 79-106. ISBN 978-80-7392-287-0.
- Európska komisia. 2017. *Tematický informačný prehľad európskeho semestra - Boj proti korupcii*. [online]. [cit. 03. 03. 2020]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_sk.pdf
- FOLTÍNOVÁ, A. - DUBCOVÁ, G. 2006. *Transparentnosť verejnej správy SR* [online]. [cit. 06.06.2019]. s. 106-112. Dostupné na internete: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/35119/FoltinovaA_Transparentnost%20verejnej_VS_2006.pdf;sequence=1
- FURUTAN, O. 2010. Corruption in Slovakia: ethical issues from a systematic point of view [online]. In *Journal of Academic and Business Ethics* [cit. 06.06.2019]. Dostupné na internete <http://www.aabri.com/manuscripts/10533.pdf>
- Globálny barometer korupcie 2013* [online]. [cit. 12.06.2019]. Dostupné na internete: http://transparency.sk/sk/projekty/archiv-vsetkych/gbk2013_1/
- HULLOVÁ, M. 2006. Teoretické východiská pre analýzu problematiky korupcie. In *Aktuálne problémy verejnej správy v stredoeurópskych krajinách združených v Európskej únii (s akcentom na problém korupcie)*. Kunovice: EPI, 2006. s. 127-133. ISBN 80-7314-106-X.
- HULLOVÁ, M. 2007. Korupcia a možnosti jej kontroly. In *Panoráma globálneho bezpečnostného prostredia 2006-2007*. Bratislava: Ministerstvo obrany SR, 2007. s. 759-773. ISBN 978-80-89261-11-6.
- CHMELÍK, J. a kol. 2003. *Pozornosť, úplatek a korupcie*. Praha: Linde, 2003. 222 s. ISBN 80-7201-434-X

- Index of economic freedom*, 2019. [online]. [cit. 10.08.2019]. Dostupné na internete: heritage.org/index/ranking
- Index vnímania korupcie*, 2016. [online]. [cit. 16.09.2019]. Dostupné na internete: http://transparency.sk/sk/cpi-2016-slovensko-v-boji-proti-korupcii-nadalej-stagnuje/?gclid=EAlaIqobChMlrtr65qPN1wIVR40bCh0w8ATIEAAYASAAEgLqEPD_BwE
- KAUFMANN, D. 1997. Corruption: the facts [online]. In *Foreign Policy*. [cit. 10.10.2019]. p. 114-131. Dostupné na internete: http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/fp_summer97.pdf
<https://doi.org/10.2307/1149337>
- KAUFMANN, D. et. al. 2010. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues [online]. In *Draft Policy Research Working Paper*. [cit. 10.10.2019]. Dostupné na internete <http://info.worldbank.org/governance/wgi/pdf/WGI.pdf#page=1&zoom=auto,-121,798>
- KLIMOVSKÝ, D. 2014. *Základy verejnej správy*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. 455 s. ISBN 978-80-8168-002-1.
- KLITGAARD, R. 2000. *Corrupt Cities: A Practical Guide to Cure and Prevention*. Oakland: Institute for Contemporary Studies; Washington: World Bank Institute, 2000. ISBN 1-55815-511-2.
- Korupcia je na Slovensku bežná a rastie*, 2017. [online]. [cit. 10.06.2019]. Dostupné na internete: <https://www.kancelarie.sk/poradna/korupcia-je-na-slovensku-bezna-a-rastie>
- Korupcia na Slovensku prekvitá, priznali podnikatelia*, 2017. [online]. In *Trend.sk*. [cit. 08.08.2019]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/ekonomika/korupcia-na-slovensku-prekvita-priznali-podnikatelia.html>
- Korupcia je na Slovensku rozšírená a zvyšuje sa, ukázal prieskum PAS*, 2017. [online]. [cit. 10.06.2019]. Dostupné na internete: <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/182502/Korupcia-je-na-Slovensku-rozsirena-a-zvysuje-sa-ukazal-prieskum-PAS>
- KOTLÁNOVÁ, E. - KOTLÁN, I. 2013. Influence of Corruption on Economic Growth: A Dynamic Panel Analysis for OECD Countries. In *Proceedings of the 11th International Conference on Liberec Economic Forum*. Liberec: Technical University, 2013. s. 307-315. ISBN 978-80-7372-953-0.

- KOTLÁNOVÁ, E. 2018. Korupce ve veřejném sektoru. In *Vybrané kapitoly z veřejné správy a regionálního rozvoje*. Příbram: Professional Publishing, 2018, s. 122-131. ISBN 978-80-88260-19-6.
- KOVÁČOVÁ, E. 2011. *Verejná správa v SR a jej súvislosti*. Banská Bystrica: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB, 2011. 194 s. ISBN 978-80-557-0299-5.
- KOVALČÍK, J. 1999. Korupcia vo verejnom sektore je významnou brzdou hospodárskeho rastu a zdrojom nestability [online]. [cit. 08.08.2019]. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-/cislo-Október/korupcia-vo-verejnom-sektore-je-vyznamnou-brzdou-hospodarskeho-rastu-a-zdrojom-destability.html>
- KRÁLIK, J. 2006. Poznámka k aktuálnemu problému fungovania slovenskej štátnej polície a k súčasnému stavu fenoménu korupcie. In *Aktuálne problémy verejnej správy v stredoeurópskych krajinách združených v Európskej únii (s akcentom na problém korupcie)*. Kunovice: EPI, 2006. s. 31-39. ISBN 80-7314-106-X.
- KREJČÍ, O. 2013. Demokracia a korupcia. In *Korupční prostředí v ČR, geneze, závazky, strategie*. Praha: Powerprint, 2013. 53 s. ISBN 978-80-7431-117-8.
- KROKOSOVÁ, K. 2012. Korupcia ako prvok nevojenského chápania bezpečnosti: korupcia ako bezpečnostné riziko. In *Politické vedy*, roč. 15, 2012, No. 3. ISSN 1338-5623, s. 162-179.
- MADLEŇÁK, T. 2018. *Európska správa o Slovensku 2018* [online]. [cit. 06.06.2019]. Dostupné na internete: <https://cafeeuropa.blog.sme.sk/c/480179/europska-sprava-o-slovensku-2018.html>
- LAWDER, D. 2016. *IMF: Global corruption costs trillions in bribes, lost growth* [online]. In: Reuters. [cit. 03. 03. 2020]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/us-imf-corruption-idUSKCN0Y22B7>
- LEDENEVA, A. 2009. Corruption in Post-communist Societies in Europe: A Reexamination. In *Perspectives on European Politics and Society*, roč. 10, 2009, No. 1. ISSN 1570-5854, p. 69-86. <https://doi.org/10.1080/15705850802700017>
- MAURO, P. 1995. Corruption and Growth. In *The Quarterly Journal of Economics*, roč. 110, 1995, No. 3. ISSN 0033-5533, p. 681-712. <https://doi.org/10.2307/2946696>

- MAURO, P. 2002. The Persistence of Corruption and Slow Economic Growth [online]. In *IMF Working Papers*. [cit. 03. 03. 2020]. Dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp02213.pdf>
<https://doi.org/10.5089/9781451874952.001>
- NIŽŇANSKÝ, V. - TOMANOVÁ, K. 2001. *Decentralizácia verejnej správy a opatrenia na obmedzenia korupcie* [online]. [cit. 03. 03. 2020]. Bratislava: Transparency International Slovensko, 2001. 29 s. ISBN 978-80-89041-17-5. Dostupné na internete: http://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/030807_decen.pdf
- NYE, J. 1967. Corruption and Political Development: A Cost-benefit Analysis. In *American Political Science Review*, roč. 61, 1967, No. 2. ISSN 0003-0554, p. 417-427. <https://doi.org/10.2307/1953254>
- Percepčia korupcie na Slovensku*. Prieskum verejnej mienky pre Transparency International Slovensko, 2009. [online]. [cit. 12.09.2019]. Bratislava: FOCUS, Centrum pre sociálnu a marketingovú analýzu, 2009. s. 1-50. Dostupné na internete: http://transparency.sk/wp-content/uploads/2010/03/FOCUS_Sprava-pre-TIS_november-2009.pdf
- Percepčia korupcie na Slovensku*. Prieskum verejnej mienky pre Transparency International Slovensko, 2015. [online]. [cit. 12.09.2019]. Bratislava: FOCUS, Centrum pre sociálnu a marketingovú analýzu, 2015. s. 1-118. Dostupné na internete: http://www.transparency.sk/wp-content/uploads/2016/01/FOCUS_pre-TIS_feb2015.pdf
- PIROŠÍK, V. 2004. *Participácia v samospráve (nástroj protikorupčnej politiky)*. Bratislava: TIS, 2004. 64 s. ISBN 80-89041-87-6.
- Podľa správy Európskej komisie je korupcia na Slovensku samozrejmosťou*, 2014. [online]. In *Právne noviny*. [cit. 12.09.2019]. Dostupné na internete: <https://www.pravnenoviny.sk/sudnictvo/podla-spravy-europskej-komisie-je-korupcia-na-slovensku-samozrejmostou>
- Podnikatelia: Korupcia je na Slovensku veľmi rozšírená, treba sa zbaviť korupčných politikov*, 2017. [online]. [cit. 10.06.2019]. Dostupné na internete: <https://tv.hnonline.sk/ekonomika/1663767-podnikatelia-korupcia-je-na-slovensku-velmi-rozsirena-treba-sa-zbavit-korupcnych-politikov>
- POLÁKOVÁ, Z. 2017. Oplyvňuje korupcia ekonomický rast? In *Korupcia interdisciplinárne*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. 296 s. ISBN 978-80-8168-770-9.
- POMAHAČ, R. - VIDLÁKOVÁ, O. 2002. *Veřejná správa*. Vydavateľstvo C. H. Beck, 2002. 278 s. ISBN 807-17-9748-0.

- Prieskum Transparency International Slovensko 2016*. [online]. [cit. 12.09.2019]. Dostupné na internete: <https://transparency.sk/sk/vystupy/prieskumy/>
- ROSE-ACKERMAN, S. 1999. *Corruption and Government: Causes, Consequences and Reform*. Cambridge: University Press, 1999. 685 p. ISBN 97-81139-17-509-8. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139175098>
- SCHNEIDER, F. 2015. *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments* [online]. [cit. 12.09.2019]. Linz: JKU, 2015. 7 p. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/268185661_Size_and_Development_of_the_Shadow_Economy_of_31_European_and_5_other_OECD_Countries_from_2003_to_2012_Some_New_Facts
- SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, E. - ŠÍPOŠ, G. - KURIAN, M. 2011. Korupcia a protikorupčná politika na Slovensku 1989-2010 [online]. In *Forum Historiae*, roč. 5, 2011, No. 2. [cit. 12.09.2019]. ISSN 1337-6861, s. 157-197. Dostupné na internete: <http://www.forumhistoriae.sk/documents/10180/12406/tis.pdf>
- Sme skutočne skorumpovanou krajinou?*, 2018. [online]. [cit. 12.09.2019]. Dostupné na internete: <https://slobodnyvyber.sk/sme-skutocne-skorumpovanou-krajinou/>
- STAROŇOVÁ, K. - SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, E. a kol. 2006. *Verejná politika a miestna samospráva: Štyri princípy spravovania*. Bratislava: Adin, 2006. 234 s. ISBN 80-892-4413-0. TANZI, V. - DAVOODI, H. 1997. Corruption, Public Investment and Growth [online]. In *IMF Working Paper* No. 97/139. [cit. 12.09.2019]. Washington: International Monetary Fund Bank. 23 p. Dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp97139.pdf>
- TANZI, V. 1998. Corruption around the world: Causes, Consequences, Scope and Cures [online]. In *IMF Staff Papers*, roč. 45, 1998, No. 4. [cit. 12.09.2019]. 39 p. Dostupné na internete: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9863.pdf> <https://doi.org/10.2307/3867585>
- WHITTON, H. 1994. The Rediscovery of Professional Ethics for Public Officials: An Australian Review. In *Ethics for the Public Sector: Education and Training*. Sydney: Federation Press, 1994. 250 p. ISBN 18-628-7145-0.
- ZEMANOVIČOVÁ, D. 2002. Ekonomické aspekty korupcie. In *Ekonomický časopis*, roč. 50, 2002, No. 2. ISSN 0013-3035, s. 182-196.